

KULTURA

– podstawowe aspekty zawarte w:

Raportie diagnostycznym na temat współpracy transgranicznej Województwa Śląskiego i Samorządowego Kraju Żylińskiego (listopad 2011)

W procesie rozwoju regionalnego i lokalnego, jak dowodzą doświadczenia takich miast jak Glasgow, Essen, czy Lille istotną rolę może odgrywać kultura oraz przemysły kreatywne. Proces kreowania stosowany w sztuce jest już obecnie wykorzystywany w procesach inwencji twórczej stosowanych w innych dziedzinach aktywności społeczno-gospodarczej (np. Cultural Industries in Kirklees w Wielkiej Brytanii, IBA-Emscher Park w Niemczech).

Rozwój regionów i miast, w tym ich funkcji metropolitalnych w istotnym zakresie determinowany jest pojawieniem się **'kreatywnych milieu'** - rozumianych jako miejsca, skupiska budynków, kwartałów miast, lub też miasta jako całość - które zawierają niezbędne warunki wstępne w kategoriach „twardej” i „miękkiej” infrastruktury generującej przepływ idei i inwencji¹. To miejsca, w których krytyczna masa intelektualistów, przedsiębiorców, artystów, urzędników, studentów, może działać w otwartym, kosmopolitalnym kontekście i gdzie bezpośrednie relacje (*face to face*) generują nowe idee, produkty i usługi (przykładem mogą być kwartały przemysłów kultury np. w Londynie - Tower Hamlets Brick Line, w Tilburgu - Pop Cluster). W tym kontekście diagnozowanie potencjału kultury województwa śląskiego oraz Kraju Żylińskiego może okazać się użyteczne dla wskazania przyszłych działań i przedsięwzięć w zakresie współpracy transgranicznej w ramach EUWT TRITIA.

1. Infrastruktura kultury

Przykładowe porównawcze analizy ilościowe odnoszące się do potencjału infrastruktury kultury w województwie śląskim i Kraju Żylińskim wskazują, iż w przypadku ostatniego z wymienionych regionów liczba zlokalizowanych w nim bibliotek w latach 2001-2005 była ponad dwukrotnie większa - w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców niż w przypadku regionu śląskiego (por. tabela 44).

Tabela 1. Liczba bibliotek w województwie śląskim oraz Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2009	2010	zmiana
Liczba bibliotek WSL	851	840	816	814	96%
Liczba bibliotek na 10 000 mieszkańców WSL	1,8	1,8	1,8	1,8	98%
Liczba bibliotek w PL	8 849	8 591	8 392	8 342	94%
Liczba bibliotek na 10 000 mieszkańców PL	2,3	2,3	2,2	2,2	94%
Liczba bibliotek KZ	308	312	b.d. ²	b.d.	101%
Liczba bibliotek KZ na 10 000 mieszkańców KZ	4,4	4,5	b.d.	b.d.	101%

¹ Laundry, Ch. (2008), *The Creative City. A Toolkit for Urban Innovators*. Earthscan, London, s. 7-8.

² Brak danych

Liczba bibliotek w SK	2 656	2658	b.d.	b.d.	100%
Liczba bibliotek na 10 000 mieszkańców SK	4,9	4,9	b.d.	b.d.	100%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tendencja powyższa dotyczy także liczby bibliotek w przeliczeniu na 10 000 mieszkańców w przypadku całej Słowacji oraz Polski. Oznacza to, że na 10 000 mieszkańców na Słowacji przypada ok. 5 bibliotek, podczas gdy w Polsce zaledwie 2. Ponadto liczna bibliotek na Słowacji i w Kraju Żylińskim utrzymuje się na niemal niezmiennym poziomie, podczas gdy w Polsce i województwie śląskim ich liczba zmalała w latach 2001-2010 o 6% (Polska) i 4% (województwo śląskie).

Mniejsza jest także w przypadku województwa śląskiego - w relacji do Kraju Żylińskiego - liczba muzeów w ujęciu na 100 000 mieszkańców. W województwie śląskim wielkość ta kształtowała się w latach 2005-2010 na poziomie od 1,0 do 1,2 muzeów na 100 tys. mieszkańców. W Kraju Żylińskim w 2009 roku funkcjonowało ok. 1,7 muzeów na 100 tys. mieszkańców (por. tabela 45).

Tabela 2. Liczba muzeów w województwie śląskim oraz Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2009	2010	zmiana
Liczba muzeów WSL	42	47	60	55	131%
Liczba muzeów na 100 000 mieszkańców WSL	0,9	1,0	1,3	1,2	134%
Liczba muzeów w PL	304	690	774	782	257%
Liczba muzeów na 100 000 mieszkańców PL	0,8	1,8	2,0	2,0	258%
Liczba muzeów KZ	11	11	12	b.d.	109%
Liczba muzeów KZ na 100 000 mieszkańców KZ	1,6	1,6	1,7	b.d.	108%
Liczba muzeów w SK	81	92	106	b.d.	131%
Liczba muzeów na 100 000 mieszkańców SK	1,5	1,7	2,0	b.d.	130%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Podobna liczba muzeów w przeliczeniu na 100 tys. mieszkańców występuje natomiast w skali całych państw tj. Słowacji i Polski. Zarówno na Słowacji jak i w Polsce w 2009 roku przypadały 2 muzea na 100 tys. mieszkańców.

Pod względem potencjału liczby teatrów województwo śląskie w porównaniu do Kraju Żylińskiego wypada zdecydowanie niezadowolająco. W tym regionie w 2008 roku na 1 mln mieszkańców przypadały zaledwie 3 teatry, podczas gdy w Kraju Żylińskim aż 8,6 (por. tabela 46).

Tabela 3. Liczba teatrów w województwie śląskim oraz Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2008	2009	2010	zmiana
Liczba teatrów WSL	13	13	14	14	14	108%
Liczba teatrów na 1 mln mieszkańców WSL	2,7	2,8	3,0	3,0	3,0	110%
Liczba teatrów w PL	75	85	86	87	85	113%
Liczba teatrów na 1 mln mieszkańców PL	2,0	2,2	2,3	2,3	2,2	113%
Liczba teatrów KZ	3	3	6	b.d.	b.d.	200%
Liczba teatrów KZ na 1 mln mieszkańców KZ	4,3	4,3	8,6	b.d.	b.d.	199%
Liczba teatrów w SK	43	49	64	b.d.	b.d.	149%
Liczba teatrów na 1 mln mieszkańców SK	8,0	9,1	11,8	b.d.	b.d.	148%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Jeszcze większe dysproporcje w potencjale teatrów widoczne są na poziomie obu państw. W Polsce w 2008 roku liczba teatrów przypadająca na 1 mln mieszkańców to zaledwie 2,3 podczas gdy na Słowacji niemal 12.

Bardziej zbliżony jest natomiast, szczególnie w ostatnich latach, potencjał infrastruktury kultury obu regionów związany z galeriami. W województwie śląskim w 2009 roku na 1 mln mieszkańców przypadało niemal 8 galerii (7,8). W Kraju Żylińskim wielkość ta kształtowała się na poziomie ok. 9 galerii (8,6) - por. tabela 47.

Tabela 4. Liczba galerii w województwie śląskim oraz Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2008	2009	2010	zmiana
Liczba galerii WSL	25	28	33	36	41	164%
Liczba galerii na 1 mln mieszkańców WSL	5,3	6,0	7,1	7,8	8,8	168%
Liczba galerii w PL	266	292	331	346	370	139%
Liczba galerii na 1 mln mieszkańców PL	7,0	7,7	8,7	9,1	9,7	139%
Liczba galerii KZ	5	6	6	6	0	120%
Liczba galerii KZ na 1 mln mieszkańców KZ	7,2	8,6	8,6	8,6	0	119%
Liczba galerii w SK	21	23	25	25	25	119%
Liczba galerii na 1 mln mieszkańców SK	3,9	4,3	4,6	4,6	0	118%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databaza regionalnej statystyki. Štatistický úrad Slovenskej republiky

W 2009 roku większa była natomiast liczba galerii w Polsce - w relacji do Słowacji - w przeliczeniu na 1 mln mieszkańców - ok. 9 galerii (9,1). Na Słowacji wielkość ta wyniosła zaledwie ok. 5 galerii (tj. 4,6).

2. Aktywność kulturalna mieszkańców

Pod względem aktywności kulturalnej mieszkańców obu analizowanych regionów w dziedzinie czytelnictwa bardziej aktywni są mieszkańcy województwa śląskiego. W 2009 roku na 100 mieszkańców liczba czytelników w bibliotekach wyniosła 19,5. W Kraju Żylińskim w tym samym roku liczba czytelników bibliotek kształtowała się na poziomie 11,8 osób na 100 mieszkańców (por. tabela 48).

Tabela 5. Czytelnictwo w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2009	2010	zmiana
Liczba czytelników w bibliotekach WSL	1 066 386	1 053 938	904 055	882 161	83%
Liczba czytelników na 100 mieszkańców WSL	22,5	22,5	19,5	19,0	85%
Liczba czytelników w bibliotekach w PL	7 436 218	7 337 277	6 553 760	6 501 933	87%
Liczba czytelników w bibliotekach na 100 mieszkańców PL	19,4	19,2	17,2	17,0	88%
Liczba czytelników w bibliotekach KZ	102 726	90 221	82 525	b.d.	88%
Liczba czytelników w bibliotekach KZ na 100 mieszkańców KZ	14,8	13,0	11,8	b.d.	88%
Liczba czytelników w bibliotekach w SK	678 637	578 295	512 958	b.d.	85%
Liczba czytelników w bibliotekach na 10000 mieszkańców SK	12,6	10,7	9,5	b.d.	85%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databaza regionalnej statystyki. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Liczba czytelników bibliotek w ujęciu obu krajów tj. Polski i Słowacji wykazywała podobne dysproporcje jak w przypadku województwa śląskiego i Kraju Żylińskiego. W 2009 roku w Polsce na 100 mieszkańców przypadało ok. 17 czytelników w bibliotekach, podczas

gdy na Słowacji niecałe 10 czytelników (9,5). Co istotne poziom czytelnictwa w analizowanym okresie tj. od 2001 roku systematycznie spada w obu krajach (por. tabela 5).

Bardzo duże dysproporcje związane z aktywnością kulturalną mieszkańców obu regionów widoczne są w wynikach analizy dotyczącej osób zwiedzających muzea. W województwie śląskim liczba osób odwiedzających muzea w 2009 roku kształtowała się na poziomie ok. 24 osób (23,5) na 100 mieszkańców. W Kraju Żylińskim liczba ta była ponad 5-cio krotnie wyższa tj. 105 osób (104,9) na 100 mieszkańców - por. tabela 49.

Tabela 6. Zwiedzający muzea w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2009	2010	zmiana
Liczba zwiedzających WSL	655 660	721 818	1 090 820	1 108 745	169%
Liczba zwiedzających na 100 mieszkańców WSL	13,8	15,4	23,5	23,9	173%
Liczba zwiedzających w PL	15 136 616	18 487 597	20 655 094	22 215 656	147%
Liczba zwiedzających na 100 mieszkańców PL	39,6	48,5	54,1	58,2	147%
Liczba zwiedzających KZ	599 680	803 323	730 798	b.d.	122%
Liczba zwiedzających KZ na 100 mieszkańców KZ	86,6	115,6	104,9	b.d.	121%
Liczba zwiedzających w SK	3 540 877	3 880 356	3 559 824	b.d.	101%
Liczba zwiedzających na 100 mieszkańców SK	65,8	72,0	65,6	b.d.	100%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Różnice w poziomie uczestnictwa w kulturze w wymiarze osób odwiedzających muzea są również widoczne w odniesieniu do Polski i Słowacji. W 2009 roku w Polsce na 100 mieszkańców ok. 54 osoby odwiedzały muzea, podczas gdy na Słowacji liczba ta kształtowała się na poziomie ok. 66 osób (65,5) - por. tabela 15. Istotną tendencją jest także duży wzrost liczby osób odwiedzających muzea w Polsce jaki dokonał się w latach 2001-2010 (tj. o 47%). Wzrost ten był jeszcze wyższy w przypadku województwa śląskiego (wzrost o 69%). W przypadku Kraju Żylińskiego liczba osób odwiedzających muzea w latach 2001-2009 zwiększyła się o 22%.

Istotnych informacji na temat aktywności kulturalnej mieszkańców obu regionów dostarcza analiza odnosząca się do liczby widzów w teatrach. W województwie śląskim na 100 mieszkańców ok. 15 zalicza się do grupy widzów teatralnych (przedstawienia dramatyczne, opery, operetki, musicale, balet, spektakle lalkowe). W Kraju Żylińskim grupa tak ujętych widzów jest mniejsza i w 2008 roku wynosiła niecałe 13 osób (12,5) - por. tabela 50.

Tabela 7. Liczba widzów w teatrach w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2008	2009	2010	zmiana
Liczba widzów w teatrach WSL	b.d.	b.d.	b.d.	721 601	703 657	98%
Liczba widzów w teatrach na 100 mieszkańców WSL	b.d.	b.d.	b.d.	15,5	15,2	98%
Liczba widzów w teatrach w PL	b.d.	b.d.	b.d.	5 752 260	5 878 797	102%
Liczba widzów w teatrach na 100 mieszkańców PL	b.d.	b.d.	b.d.	15,1	15,4	102%
Liczba widzów w teatrach KZ	b.d.	b.d.	86 771	b.d.	b.d.	-
Liczba widzów w teatrach KZ na 100 mieszkańców KZ	b.d.	b.d.	12,5	b.d.	b.d.	-
Liczba widzów w teatrach w SK	b.d.	b.d.	1 357 231	b.d.	b.d.	-
Liczba widzów w teatrach na 100 mieszkańców SK	b.d.	b.d.	25,1	b.d.	b.d.	-

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databáza regionálnej štatistiky. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Wyraźna jest natomiast różnica w liczbie widzów teatralnych na 100 mieszkańców w przypadku porównania Polski i Słowacji. Na Słowacji liczba widzów na 100 mieszkańców w 2008 roku wyniosła ponad 25 osób, podczas gdy w Polsce zaledwie 15 osób (w 2009 i 2010 roku). Dysproporcje pomiędzy liczbą widzów teatralnych na 100 mieszkańców w Kraju Żylińskim i na Słowacji można wyjaśnić w ten sposób, że w analizowanym regionie nie działają instytucje kultury oferujące przedstawienia: operowe, operetkowe oraz baletowe.

Ostatnie z przykładowych porównań odnoszących się do aktywności kulturalnej mieszkańców dotyczy liczby osób zwiedzających galerie. W województwie śląskim i Kraju Żylińskim liczba osób odwiedzających galerie przypadająca na 100 mieszkańców zdecydowanie się różni. Na Śląsku w 2009 roku ok. 9 osób na 100 odwiedziło galerię (8,7), w Kraju Żylińskim było to ok. 17 osób (16,8) - por. tabela 50 - czyli niemal dwukrotnie więcej.

Tabela 8. Zwiedzający galerie w województwie śląskim i Kraju Żylińskim

Kategoria	2001	2005	2008	2009	2010	zmiana
Liczba zwiedzających galerie WSL	188 589	216 044	282 014	403 786	336 891	179%
Liczba zwiedzających galerie na 100 mieszkańców WSL	4,0	4,6	6,1	8,7	7,3	183%
Liczba zwiedzających galerie w PL	2 667 014	2 955 875	3 442 751	3 989 954	3 967 804	149%
Liczba zwiedzających galerie na 100 mieszkańców PL	7,0	7,7	9,0	10,5	10,4	149%
Liczba zwiedzających galerie KZ	109 240	114 192	140 833	117 152	b.d.	129%
Liczba zwiedzających galerie KZ na 100 mieszkańców KZ	15,8	16,4	20,2	16,8	b.d.	128%
Liczba zwiedzających galerie w SK	369 447	389 842	428 064	374 667	b.d.	116%
Liczba zwiedzających galerie na 100 mieszkańców SK	6,9	7,2	7,9	6,9	b.d.	115%

Źródło: obliczenia na podstawie: Banku Danych Lokalnych GUS, NBP, Databaza regionalnej statystyki. Štatistický úrad Slovenskej republiky

Tendencję odmienną wykazują natomiast wielkości odnoszące się do liczby osób odwiedzających galerie w przeliczeniu na 100 mieszkańców Polski oraz Słowacji (tabela 51). W 2009 roku w Polsce ok. 11 osób na 100 odwiedziło galerie podczas, gdy na Słowacji było to zaledwie 7 osób (6,9).

3. Podmioty sektora kultury i wydarzenia kulturalne

WOJEWÓDZTWO ŚLĄSKIE

SUBREGION CENTRALNY

Kluczową funkcję w dziedzinie kultury zarówno w Subregionie Centralnym jak i województwie Śląskiem pełnią Katowice. Katowickie środowiska kultury postrzegane są w wymiarze krajowym, a także międzynarodowym za rozpoznawalne centrum kreacji i aktywności muzycznej. Miasto w tym zakresie posiada osobistości muzyki klasycznej, skupione wokół Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego, składające się na tzw. śląską szkołę kompozytorów. Wśród znaczących postaci wyróżnić należy: Wojciecha Kilara oraz Henryka Mikołaja Góreckiego.

Istotne znaczenie w rozwoju muzyki odgrywają także środowiska kultury związane z zespołami muzycznymi, w tym przede wszystkim: Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia, Filharmonia Śląska, Kwartet Śląski, Kwintet Śląskich Kameralistów,

zespołem muzycznym Feel, a także chórami (np.: Chór Mieszany "OGNIWO", Chór ABSOLUT, Chór Mieszany przy Katedrze p.w. Chrystusa Króla, Chór im. Św. Grzegorza Wielkiego przy Bazylice OO. Franciszkanów w Katowicach Panewnikach, Schola Liturgiczna Bazyliki Panewnickiej, Chór Kameralny, Chór Kameralny Akademii Muzycznej w Katowicach, Chór Wyższego Śląskiego Seminarium Duchownego).

Lokalne środowisko muzyczne posiada doświadczenia w organizacji festiwali muzycznych oraz wydarzeń na skalę krajową i międzynarodową co potwierdzają m.in.: najważniejsze imprezy muzyczne („wizytówki muzyczne”) o randze międzynarodowej takie jak: Koncerty Narodowej Orkiestry Symfonicznej Polskiego Radia w Katowicach, Międzynarodowy Konkurs Dyrygentów im. Grzegorza Fitelberga, Międzynarodowy Festiwal Młodych Laureatów Konkursów Muzycznych, Międzynarodowy Festiwal „Śląskie Dni Muzyki Współczesnej”, Rawa Blues Festival, Śląski Festiwal Jazzowy, MAYDAY Festival, Tauron Nova Muzyka, Off Festival.

Poza środowiskami kultury związanymi z instytucjami edukacyjnymi w dziedzinie muzyki (np. Akademia Muzyczna, szkoły muzyczne I i II stopnia wraz z kompozytorami, instrumentalistami, jazz'manami), ważną rolę w rozwoju tej dziedziny sztuki odgrywają nieformalne struktury edukacji muzycznej, w tym amatorskie zespoły i chóry, orkiestry i zespoły wokально-instrumentalne działające pod patronatem Pałacu Młodzieży, miejskich domów kultury oraz parafii.

Sektor muzyczny posiada ugruntowane zaplecze instytucjonalne w zakresie kultury wysokiej, w ramach którego funkcjonują:

- znacząca w skali kraju Akademia Muzyczna im. Karola Szymanowskiego, prowadząca kierunki studiów takie jak: kompozycja i teoria muzyki, dyrygentura, edukacja artystyczna w zakresie sztuki muzycznej, jazz i muzyka estradowa, wokalistyka, instrumentalistyka;
- rozpoznawalne w skali międzynarodowej Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia oraz Filharmonia Śląska.

W mieście działają także liczne stowarzyszenia twórców muzycznych oraz instytucje upowszechniające i promujące ten rodzaj sztuki np.: Silesia Instytucja Promocji i Upowszechniania Muzyki, Polski Związek Chórów i Orkiestr Oddział Śląski w Katowicach, Polskie Stowarzyszenie Perkusyjne Oddział Katowicki, Stowarzyszenie Muzyczne im. Stefana Mariana Stoińskiego, Śląskie Towarzystwo Muzyczne, Związek Kompozytorów Polskich, Związek Artystów Scen Polskich Zarząd Oddziału w Katowicach, Stowarzyszenie 'ruch i rytm', Stowarzyszenie „Amadeusz”. Ważną rolę w edukacji muzycznej odgrywają szkoły muzyczne I i II stopnia – Zespół Państwowych Szkół Muzycznych w Katowicach (w tym: Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna I st. im. Stanisława Moniuszki, Państwowa Ogólnokształcąca Szkoła Muzyczna II st. im. K. Szymanowskiego), Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st. im. M. Karłowicza, Nice Nosie Prywatna Szkoła Muzyczna I i II st., Prywatna Szkoła Muzyczna ARTIS I st.).

W ramach kultury popularnej związanej z muzyką w Katowicach działa około:

- 30 klubów muzycznych, w tym m.in.: Logan Club, Straszny Dwór, GENESIS Dance & Music Club, Klub Muzyczny WYŻSZY WYMIAR, Club 99, Klub Studencki Arkada, Klub Studencki Poziom3, Klub Studencki Kwadraty, Archibar, Klub Muzyczny Cogitatur, Zero Instytut, Klub Gugalander, Mega Club, INQbator Club, Grzesznicy w Niebie, Klub Muzyczny Źródło, Jazz Club Hipnoza, B2B Klub Muzyczny, American Beaty, Old Garage, Klub Muzyczny Ars vivendi, Carpe Diem, Fabryka - Klub muzyczny, Klub Muzyczny Pomarańcza, Incognito, Fun City, Enigma),
- 20 sklepów muzycznych;
- 11 agencji artystycznych związanych z muzyką, w tym m.in.: Agencja Artystyczna FANTOMAS, Agencja Artystyczna Impresariat Rozrywki PRO-Arte Sp. z o.o., Agencja

Artystyczna PARADAM, MAXXIMA, Agencja Czad, MUSIC & BUSINESS CENTER
Agencja Artystyczna, Kofeina Public Relations;

- 7 podmiotów obsługujących imprezy muzyczne, w tym m.in.: Kantata - Obsługa muzyczna imprez, Dykta Adam Agencja Usług Muzycznych, Obsługa Muzyczna Imprez, HIT - Impresariat Artystyczny, Fabryka Rozrywki „So Music”;
- 4 studia nagrań: Studio Nagrań Polskiego Radia, DEMOS, Studio Nagrań Cofeina, Cyberstudio;
- 3 firmy fonograficzne: Gigant Records, Metal Mind Productions, Accord Wydawnictwo Muzyczne.

Powyższą listę podmiotów działających w dziedzinie muzyki uzupełnia: 5 dystrybutorów muzycznych, 13 sprzedawców oraz serwisantów sprzętu muzycznego, ok. 40 zespołów muzycznych różnych gatunków muzyki począwszy od muzyki folklorystycznej, przez muzykę pop (np. Feel), rockową, jazz oraz chóralną (np. Zespół Śpiewaków Miasta Katowice Camerata Silesia). Uzupełnienie w tym zakresie może stanowić interdyscyplinarny festiwal sztuki kameralnej pn. Festiwal Ars Cameralis organizowany przez Instytucję Kultury Ars Cameralis Silesiae Superioris.

Drugą, po muzyce, kluczową dziedziną kultury w Katowicach jest działalność teatralna. Pomimo braku szkoły wyższej o profilu aktorskim (w Katowicach działają jedynie szkoły policealne, tj.: Policealna Szkoła Aktorska Art.-Play oraz Studium Aktorskie przy Teatrze Śląskim im. St. Wyspiańskiego), zaplecze instytucjonalne związane z katowickim teatrem należy uznać za znaczące. Poza teatrami zorganizowanymi w formie samorządowych instytucji kultury (jak: Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego, Śląski Teatr Lalki i Aktora ATENEUM), w mieście działają także prywatne grupy teatralne jak przykładowo: Teatr Korez, Stowarzyszenie Teatr Cogitatur, Stowarzyszenie Teatr Gugalander, Stowarzyszenie TE.art, Stowarzyszenie Teatralne A Part. Działalność związana z teatrem wspierana jest także poprzez branżowe stowarzyszenia oraz działalność domów kultury skierowaną do dzieci i młodzieży. Do znaczących wydarzeń kulturalnych w tej dziedzinie twórczości zaliczyć można: Festiwal Sztuki Reżyserskiej „Interpretacje”, Letni Ogród Teatralny, Metropolitalną Noc Teatrów, Międzynarodowy Festiwal Teatrów „A Part”.

W mieście można zaobserwować powstawanie załączków klastrow podmiotów działających w sektorze muzyki i teatru. Skupienia tego rodzaju tworzą się „wokół” instytucji posiadających ugruntowaną pozycję na mapie kulturalnej miasta, tj. oferujących najczęściej produkty tzw. „kultury wysokiej”. Do instytucji tych należą przede wszystkim:

- Centrum Kultury Katowic im. K. Bochenek (instytucja kultury powstała z połączenia Górnośląskiego Centrum Kultury oraz ESTRADY Śląskiej),
- Teatr Śląski im. St. Wyspiańskiego,
- Narodowa Orkiestra Symfoniczna Polskiego Radia,
- Teatr Lalki i Aktora ATENEUM,
- Hala SPODEK,
- Filharmonia Śląska,
- Pałac Młodzieży.

Wśród pozostałych miast Aglomeracji Górnośląskiej ponadregionalną rangą w dziedzinie kultury można przypisać następującym instytucjom:

- Opera Śląska w Bytomiu, organizator Międzynarodowego Konkursu Wokalistyki Operowej,
- Bytomskie Centrum Kultury, organizator m.in. Bytomskiej Nocy Świętojańskiej,
- Śląski Teatr Tańca, organizator Międzynarodowej Konferencji Tańca Współczesnego i Festiwalu Sztuki Tanecznej,
- Muzeum Górnośląskie w Bytomiu,

- Ogólnokształcąca Szkoła Baletowa w Bytomiu,
- Gliwicki Teatr Muzyczny,
- Teatr A w Gliwicach,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I i II stopnia im. Ludomira Różyckiego w Gliwicach,
- Teatr Zagłębia w Sosnowcu,
- Miejski Klub im. Jana Kiepury w Sosnowcu,
- Sosnowieckie Centrum Sztuki – Zamek Sielecki w Sosnowcu,
- Teatr Nowy w Zabrzcu,
- Filharmonia Zabrzeńska,
- Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st. im. St. Moniuszki w Zabrzcu,
- Muzeum Górnictwa Węglowego w Zabrzcu
- Zabytkowa Kopalnia Węgla Kamiennego „Guido” w Zabrzcu,
- Dom Muzyki i Tańca w Zabrzcu,
- Teatr Rozrywki w Chorzowie,
- Chorzowskie Centrum Kultury,
- Muzeum „Górnośląski Park Etnograficzny w Chorzowie”
- Państwowa Szkoła Muzyczna I i II st. im. G. Fitelberga w Chorzowie,
- Teatr Mały w Tychach, współorganizator Śląskiej Jesieni Gitarowej,
- Zespołu Szkół Muzycznych I st. im. F. Rybickiego w Tychach,
- Miejskie Centrum Kultury w Tychach,
- Orkiestra Kameralna Miasta Tychy AUKSO.

W dziedzinie filmu w Katowicach zlokalizowane są: Instytucja Filmowa „SILESIA-FILM” wraz z Centrum Sztuki Filmowej i Filmoteką Śląską oraz Wydział Radia i Telewizji Uniwersytetu Śląskiego.

Istotne znaczenie z punktu widzenia rozwoju literatury posiadają Wydział Filologiczny Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Biblioteka Śląska, Śląski Klub Fantastyki, Katowickie Stowarzyszenie Artystyczne prowadzące m.in. magazyn literacki Kursywa.

Sztuki plastyczne reprezentowane są głównie przez Akademię Sztuk Pięknych w Katowicach, Wydział Artystyczny Uniwersytetu Śląskiego, Muzeum Śląskie w Katowicach, Galerię Sztuki Współczesnej BWA w Katowicach, Galerię Szyb Wilson (organizator m.in. Międzynarodowego Festiwalu Sztuki Naiwnej Art. Naif Festiva) , Związek Polskich Artystów Plastyków Okręg Katowicki, częściowo także przez Pałac Młodzieży w Katowicach.

Szacunkowa analiza liczebności wydarzeń artystycznych (koncerty, spektakle, pokazy, warsztaty)³ realizowanych w dziedzinach kultury związanych z tańcem, operą, muzyką, teatrem w wybranych miastach Aglomeracji Górnośląskiej wskazuje, iż najczęściej tego rodzaj wydarzeń ma miejsce w Katowicach. Stolica Aglomeracji generuje niemal 50% aktywności kulturalnych związanych z wskazanymi dziedzinami kultury. Wśród nich najczęściej jest wydarzeń muzycznych (por. tabela 52).

Tabela 9. Przybliżona miesięczna aktywność sektora kultury (taniec, opera, muzyka, teatr) w wybranych miastach Aglomeracji Górnośląskiej

Wybrane miasta Aglomeracji	2008					Udział w aktywności dla 7 analizowanych miast Aglomeracji
	Taniec	Opera	Muzyka	Teatr	RAZEM	
Bytom	1	5	11	2	19	5,8%

³ Pod uwagę wzięto wydarzenia, które promowano w mediach regionalnych

Chorzów	0	0	40	22	62	18,8%
Gliwice	0	0	42	11	53	16,1%
Katowice	0	0	132	20	152	46,1%
Sosnowiec	0	0	13	6	19	5,8%
Tychy	0	0	11	1	12	3,6%
Zabrze	0	0	9	4	13	3,9%
RAZEM	1	5	258	66	330	100,0%
Udział	0,3%	1,5%	78,2%	20,0%	100%	-

Źródło: obliczenia własne na podstawie informacji zawartych w dodatku do Gazety Wyborczej „Co jest grane” z 2008 roku.

SUBREGION POŁUDNIOWY

Głównymi reprezentantami podmiotów sektora kultury w Subregionie Południowym województwa śląskiego są:

- Bielskie Centrum Kultury,
- Teatr Lalek Banialuka, powstały w 1947 roku, organizator Międzynarodowego Festiwalu Teatrów Lalek
- Teatr Polski w Bielsku-Białej,
- Galeria Bielska BWA,
- Muzeum w Bielsku-Białej obejmujące działy: archeologii, sztuki, historii, etnografii, bibliotekę specjalistyczną w tym starodruki sprzed 1800 roku wraz z oddziałami: Muzeum Techniki i Włókiennictwa, Willa Fałata oraz Dom Tkacza,
- Muzeum Literatury im. Władysława Reymonta,
- Dom Przyrodnika im. E. i S. Forysiów,
- Muzeum Motoryzacji - prezentujące zbiory zabytkowych pojazdów,
- Muzeum Broni Pancernej i Militarów im. F. Biera - pełniące rolę współorganizatora cyklicznego Międzynarodowego Zlotu Pojazdów Militarnych „Operacja Południe”,
- Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej organizator i współorganizator takich wydarzeń kulturalnych jak między innymi:
 - Tydzień Kultury Beskidzkiej (w miejscowościach: Wisła, Szczyrk, Żywiec, Maków Podhalański, Oświęcim, Istebna, Ujsoły, Jablonkov),
 - Przegląd Zespołów Kolędniczych i Obrzędowych Żywieckie Gody w Żywcu i Milówce,
 - Wojewódzki Przegląd Dziecięcych Zespołów Folklorystycznych w Wiśle,
 - Wojewódzki Przegląd Wiejskich Zespołów Artystycznych w Brennej.
- Muzeum Zamkowe w Pszczynie

Do wydarzeń kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym zalicza się przede wszystkim:

- Bielską Zadymkę Jazzową - organizowany na przełomie stycznia i lutego festiwal jazzowy. Koncerty odbywają się we wnętrzach Teatru Polskiego w Bielsku-Białej, a także w bielskich klubach muzycznych,
- Festiwal Miast Partnerskich „Poznajmy się” obejmujący szereg wydarzeń kulturalnych z udziałem miast partnerskich Bielska-Białej (w tym Żyliny),
- Tydzień Kultury Beskidzkiej będący największym wydarzeniem folklorystycznym w Polsce, z udziałem zespołów zagranicznych,
- Festiwal Kompozytorów Polskich organizowany przez Bielskie Centrum Kultury.

Potencjał kulturalny subregionu południowego wzmacnia także aktywność środowisk twórczych z Cieszyna, działających w ramach takich podmiotów sektora kultury jak: Muzeum Śląska Cieszyńskiego, Muzeum Drukarstwa, Muzeum Protestantyzmu, Muzeum 4 Pułku Strzelców Podhalańskich, Państwowa Szkoła Muzyczna I i II St., Książnica Cieszyńska, Teatr

im. A. Mickiewicza, Filia Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach, Zamek Cieszyn – Ośrodek Badań nad Kulturą Materialną i Wzornictwem. Do imprez o znaczeniu ponadregionalnym w przypadku Cieszyna zaliczyć można: Międzynarodowy Festiwal Muzyki Wokalnej „Viva il canto”, „Wiosnę Teatralną”, Międzynarodowy Festiwal Teatralny „Bez granic”, Międzynarodowy Festiwal „Kino na granicy”.

SUBREGION PÓLNOCNY

Funkcje kultury wysokiej oraz popularnej w Subregionie Południowym skupione są głównie w mieście centralnym tego obszaru tj. Częstochowie. Do najważniejszych częstochowskich podmiotów sektora kultury należy zaliczyć:

- Filharmonię Częstochowską,
- Teatr im. A. Mickiewicza,
- Ośrodek Promocji Kultury „Guide Mater”,
- Teatr „S”-Stacherek,
- Teatr From Poland,
- Ośrodek Kultury Filmowej,
- Miejska Galeria Sztuki,
- Muzeum Zdzisława Beksińskiego,
- Muzeum Częstochowskie,
- Galeria Lonty Petry,
- Państwowe Liceum Sztuk Plastycznych im. J. Malczewskiego,
- Zespół Szkół Muzycznych im. M. Żebrowskiego.

Lista imprez o znaczeniu ponadlokalnym obejmuje:

- Międzynarodowy Festiwal Muzyki Sakralnej „Gaude Mater”, organizator Ośrodek Promocji Kultury „Gaude Mater” w Częstochowie
- Festiwal Dobrej Piosenki Kaliny Jędrusik, organizator Ośrodek Promocji Kultury „Gaude Mater” w Częstochowie
- Noc Kulturalna tj. projekt wspólnego wydarzenia kulturalnego organizowany od 2004 roku przez instytucje kultury, organizacje pozarządowe i podmioty prywatne.

Istotnym uzupełnieniem potencjału instytucjonalnego w dziedzinie kultury w Subregionie Północnym są także: Klasztor o.o. Paulinów na Jasnej Górze oraz zespół zamków na Szlaku Orlich Gniazd w tym m.in.: w Olsztynie pod Częstochowem, w Ogrodzieńcu, w Mirowie, w Bobolicach.

SUBREGION ZACHODNI

Pod względem potencjału podmiotów sektora kultury w Subregionie Zachodnim województwa śląskiego dominującą rolę odgrywa Rybnik. Do podmiotów tego rodzaju działających w mieście zalicza się:

- Filharmonię Rybnicką,
- Teatr Ziemi Rybnickiej,
- Rybnickie Centrum Kultury,
- Śląskie Centrum Muzyczne,
- Muzeum Miejskie w Rybniku,
- Zabytkową Kopalnię „Ignacy”,
- galerie: „Oblicza”, „Pod Wieżą”, Galeria Sztuk Rybnickiego Ośrodka Kultury, Galeria Sztuki Współczesnej ZPAP, Galeria w Domu Energetyka,
- Klub Harcówka.

Uzupełnieniem oferty kulturalnej Rybnika są kina, domy kultury oraz biblioteki (24 filie Miejskiej i Powiatowej Biblioteki Publicznej w Rybniku). W przypadku pozostałych

miast Aglomeracji Rybnickiej tj.: Jastrzębia Zdroju, Żor oraz Wodzisławia działalność kulturalną prowadzą tam:

- lokalne centra kultury tj.: Górnicze Centrum Kultury w Jastrzębiu Zdroju, Miejski Ośrodek Kultury w Jastrzębiu Zdroju, Miejski Ośrodek Kultury w Żorach, Wodzisławskie Centrum Kultury,
- teatr, tj.: Teatr Wodzisławskiej Ulicy,
- muzea, tj.: Muzeum Miejskie w Żorach, Muzeum Miejskie w Wodzisławiu,
- biblioteki, kina, galerie o charakterze lokalnym np. Galeria Epicentrum w Jastrzębiu Zdroju.

Do wydarzeń kulturalnych o znaczeniu ponadlokalnym można zaliczyć:

- Międzynarodowy Festiwal Jazzu Tradycyjnego w Rybniku organizowany przez Rybnickie Centrum Kultury,
- Rybnickie Prezentacje Filmu Niezależnego RePeFeNe,
- Dni Muzyki Organowej i Kameralnej w Rybniku,
- Jarmark Śląski w Rybniku,
- Międzynarodowy Konkurs Plastyczny w Rybniku organizowany przez Rybnickie Centrum Kultury,
- Międzynarodowy Festiwal Taneczny „Ballo” w Żorach,
- Wiosenne REGGAEneracje w Wodzisławiu.

Ponadto, w województwie śląskim prowadzi działalność jedna z dwóch instytucji kultury w Polsce związanych z artystycznym opracowaniem kultury folklorystycznej tj. Zespół Pieśni i Tańca Śląsk.

KRAJ ŽYLIŇSKI

SUBREGION HORNÉ POVAŽIE (GŁOWNE OŚRODKI: ŽILINA I BYTČA)

Do instytucji o kulturotwórczym znaczeniu nie tylko z punktu widzenia analizowanego subregionu, ale również w skali ponadregionalnej należą:

- Filharmonia Państwowa w Żylinie (Štátny komorný orchester),
- Teatr Lalek w Żylinie (Bábkové divadlo Žilina),
- Teatr Miejski w Żylinie (Mestské divadlo v Žiline),
- Poważskie Muzeum w Żylinie (Považské múzeum v Žiline),
- Poważska Galeria Sztuki w Żylinie (Považská galéria umenia v Žiline),
- Regionalna Biblioteka w Żylinie (regionálne knižnice v Žiline),
- Regionalne Centrum Kultury w Żylinie (Regionálne osvetové stredisko v Žiline).

Lista wydarzeń kulturalnych o zasięgu ponadregionalnym w przypadku Subregionu Horné Považie obejmuje:

- Środkoeuropejski Festiwal Sztuki Koncertowej w Żylinie (Stredoeurópsky festival koncertného umenia),
- Žyliński Festiwal Literatury - Międzynarodowy Tydzień Literackiej Inspiracji w Żylinie (Žilinský literárny festival – medzinárodný týždeň literárnej inspirácie),
- Jašidielňa - Międzynarodowy Festiwal Kreatywności i Wyobraźni Osób Niepełnosprawnych w Żylinie (Jašidielňa – medzinárodný festival tvorivosti a fantázie ľudí s postihnutím),
- Mistrzostwa Świata i Europy w Disco World - konkurs w dyscyplinach moderowanego tańca organizacji IDO w Żylinie (Majstrovstvá sveta a Európy Disco World – súťaž v disciplínach moderného tanca organizácie IDO),

- Kupé - Šrodkowoeuropejska Konferencja Dizjanerów Grafiki w Żylinie (Kupé – stredoeurópska konferencia grafických dizajnérov),
- Multiplace/Žilina - Międzynarodowy Festiwal Sztuki i Kultury Nowych Mediów (Multiplace/Žilina – medzinárodný festival umenia kultúry nových médií),
- Światowy Kongres FIAP - Federacji Artystów Fotografików w Żylinie (Svetový kongres FIAP – kongres Federácie umeleckých fotografov),
- „Janosikowe Dni” Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Terchowej (Jánošíkove dni (Terchová) – medzinárodný folklórny festival),
- „Stare nuty młodych strun” - Międzynarodowy Festiwal Muzyki Tradycyjnej i Ludowej w Wykonaniu Młodych Interpretatorów w Terchowej (Staré nôty mladých strún – medzinárodný festival tradičnej a ľudovej hudby mladých interpretov),
- Żylińska Noc Świętojańska - Międzynarodowy Festiwal Teatru Ulicznego (Žilinská svätôjańska noc – medzinárodný festival pouličného divadla).

SUBREGION LIPTOV (GLÓWNE ÓŚRODKI: LIPTOVSKÝ MIKULÁŠ, RUŽOMBEROK)

Na kluczowe podmioty sektora kultury w przypadku Subregionu Liptov składają się następujące instytucje:

- Liptovskie Muzeum w Rużomberku (Liptovské múzeum v Ružomberku),
- Galeria P.M. Bohúňa w Liptovskim Mikulaszu (Galéria P. M. Bohúňa v Liptovskom Mikuláši),
- Regionalna Biblioteka w Liptovskim Mikulaszu (regionálne knižnice v Liptovskom Mikuláši),
- Liptovskie Centrum Kultury w Liptovskim Mikulaszu (Liptovské osvetové stredisko v Liptovskom Mikuláši).

Organizowane przez nie wydarzenia kulturalne o znaczeniu ponadregionalnym obejmują:

- Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny we Chodnej,
- Bacowskie Dni - Międzynarodowy Festiwal Kultury Walaskiej w Malatinie (Bačovské dni - Malatiná – medzinárodný festival valaskej kultúry),
- PAN - Ogólnosłowacki Przegląd Konkursowy Pantomimy i Teatrów Ruchu w Liptovskim Mikulaszu (PAN – celoslovenská súťažná prehliadka pantomimy a pohybových divadiel spojená s tvorivými dielňami),
- Fotoforum - Międzynarodowy Salon Sztuki Fotograficznej połączony z wystawą fotografii artystycznej w Rużomberku (Fotofórum - medzinárodný salón umeleckej fotografie, výstava umeleckých fotografií autorov),
- Triennale Tekstyliów - Międzynarodowy Przegląd Wytworów Włókienniczych w Liptovskim Mikularzu (Trienále textilu – medzinárodná prehliadka textilnej tvorby).

SUBREGION ORAVA (GLÓWNE ÓŚRODKI: DOLNÝ KUBÍN, NÁMESTOVO, TVRDOŠÍN)

W przypadku Subregionu Orava bazy potencjał podmiotów sektora kultury tworzą:

- Orawskie Muzeum P.O. Hviezdoslava v Dolnym Kubíne (Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne),
- Orawska Galeria A. Habovštiaka w Dolnym Kubíne (Oravská galéria A. Habovštiaka v Dolnom Kubíne),
- Regionalna Biblioteka w Dolnym Kubíne (regionálne knižnice v v Dolnom Kubíne),
- Orawskie Centrum Kultury w Dolnym Kubinie (Oravské osvetové stredisko v Dolnom Kubíne).

Organizowane przez wskazane instytucje wydarzenia kulturalne o znaczeniu ponadregionalnym obejmują:

- Międzynarodowy Festiwal Folklorystyczny w Zuberci,
- Kubin Hviezdoslavów - Ogólnokrajowy Konkurs Interpretacji Poezji i Prozy i Tworzeniu Teatru Poezji w Dolnym Kubinie (Hviezdoslavov Kubín – celoštátna súťaž v prednese poézie a prózy a tvorbe divadiel poézie),
- Talenty Dla Europy - Międzynarodowy Konkurs Młodych Muzyków w Dolnym Kubinie (Talenty pre Európu - Dolný Kubín – medzinárodná súťaž mladých sláčikových interpretov).

SUBREGION TURIEC (GŁÓWNE OŚRODKI: MARTIN, TURČIANSKE TEPLICE)

Do instytucji o znaczącej randze kulturalnej w przypadku Subregionu Turec należą:

- Słowacki Teatr w Martinie (Slovenské komorné divadlo Martin),
- Słowackie Muzeum Narodowe w Martinie (Slovenské národné múzeum v Martine),
- Turczańska Galeria w Martinie (Turčianska galéria v Martine),
- Słowacka Narodowa Biblioteka w Martinie (Slovenská národná knižnica v Martine),
- Regionalna Biblioteka w Martinie (regionálne knižnice v Martine),
- Turčianskie Centrum Kultury w Martinie (Turčianske osvetové stredisko v Martine).

Wśród wydarzeń kulturalnych o ponadregionalnym zasięgu należy wskazać:

- Międzynarodowy Festiwal Młodych Interpretatorów - Laureatów Konkursów w Martinie (medzinárodný festival mladých interpretov, laureátov hudobných súťaží),
- „Scena zbiorów” Ogólnosłowacki Konkurs - Przegląd Teatrów Amatorskich w Martinie (Scénická žatva - celoslovenská súťažná prehliadka amatérskych a ochotníckych divadiel),
- „Kontakty i połączenia” - Festiwal Zawodowych Teatrów Słowackich w Martinie (Dotyky a spojenia – festival profesionálnych slovenských divadiel),
- Biennale Fantazji - Dziecięcy Międzynarodowy Konkurs Sztuk Pięknych (Bienále fanzie – medzinárodná súťaž detskej výtvarnej torby),
- Biennale książki w Martinie (Bienále knižného umenia),
- Martińska Jesień Poetycka - Międzynarodowe Spotkanie Klubów Literackich (Martinská poetická jeseň – medzinárodné stretnutie literárnych klubov).

SUBREGION KYSUCE (GŁÓWNE OŚRODKI: ČADCA, KYSUCKÉ NOVÉ MESTO)

Potencjał instytucjonalny w dziedzinie kultury o znaczeniu co najmniej regionalnym w przypadku Subregionu Kysuce tworzą:

- Kysuckie Muzeum w Čadcy (Kysucké múzeum v Čadci),
- Kysucka Galeria w Čadcy (Kysucká galéria v Čadci),
- Regionalna Biblioteka w Čadcy (regionálne knižnice v Čadci),
- Kysuckie Centrum Kultury w Čadcy (Kysucké osvetové stredisko v Čadci).

Najważniejsze wydarzenia kulturalne Subregionu Kysuce o randze ponadregionalnej obejmują:

- Etnofilm - Międzynarodowe Bienalle Filmów Dokumentalnych o Kulturze Ludowej w Čadcy (Etnofilm – medzinárodné bienále dokumentárnych filmov o ľudovej kultúre),
- REM-ART - Międzynarodowe Spotkanie Uczniów i Nauczycieli Średnich Szkół Artystycznych REM-ART w Čadcy (medzinárodné stretnutie študentov a pedagógov stredných umeleckých škôl),
- Międzynarodowe Triennale Szkliva - wystawa artystów zajmujących się technologią szkliva w Čadcy (Medzinárodné trienále smaltu (Čadca) – medzinárodná výstava umelcov zaoberajúcich sa technológiou smaltu),

- Miedzynarodowe Sympozjum Rzeźbiarzy w Čadcy (Medzinárodné sochárske sympóziu – periodické medzinárodné podujatie sochárov),
- Jašíkove Kysuce - Ogólnosłowacki Konkurs Literacki Młodych Prozaików w Čadcy (Jašíkove Kysuce – celoslovenská literárny súťaž mladých prozaikov).

Ponadto w ramach całego regionu organizowane są Dni Europejskiego Dziedzictwa Kulturowego (Dni európskeho kultúrneho dedičstva) oraz Festiwal Mniejszości Narodowych (Festival národnostných menšín).

W Kraju Żylińskim nadal żywa jest tradycja w dziedzinie folkloru, rzemiosł ludowych (głównie druciarstwa), nieprofesjonalnych teatrów, fotografii, filmu i literatury (kluby literackie). Wydarzenia folklorystyczne organizowane są w czterech muzeach wsi słowackiej (skansenach), tj.:

- Muzeum Wsi Kusuckiej (Múzeum kysuckej dediny v Novej Bystrici – Vychylovke) - Subregion Kysuce,
- Muzeum Wsi Słowackiej w Martinie (Múzeum slovenskej dediny v Martine) - Subregion Turiec,
- Muzeum Wsi Orawskiej z Zubercie (Múzeum oravskej dediny v Zubercie) - Subregion Orava,
- Muzeum Wsi Liptowskiej w Pribyline (Múzeum liptovskej dediny v Pribyline) - Subregion Liptow.

Istotne znaczenie z punktu widzenia zachowania dziedzictwa kulturowego regionu posiadają także zrewitalizowane historyczne kolejki wąskotorowe, tj.:

- Leśna Kolejka Wąskotorowa Tanečník na Orawie (Lesná úzkorozchodná železnica Tanečník na Orave),
- Poważska Leśna Kolejka w Pribilinie (Považská lesná železnica v Pribyline),
- Historyczna Leśna Kolejka w Nowej Bystrzycy - Vychylovke (Historická lesná úvratňová železnica v Novej Bystrici – Vychylovke)

Do grupy zabytków o istotnym znaczeniu z punktu widzenia zachowania dziedzictwa kulturowego Kraju Żylińskiego zalicza się także zamki tj.: Oravský, Strečno, Budatínsky, Likava, Starhrad, Lietava, Hričov, Żylinie.

Szczegółowy wykaz cyklicznych wydarzeń kulturalnych (ok. 120 cyklicznych wydarzeń w ciągu roku) realizowanych w Kraju Żylińskim został zamieszczony w dokumencie Strategii Rozwoju Kultury w Samorządowym Kraju Żylińskim⁴.

4. Rozwój i współpraca w zakresie kultury - strategię, programy, projekty, uwarunkowania i instytucje

PLANOWANIE ROZWOJU I WSPÓLPRACY

Na poziomie strategicznym planowania rozwoju województwa śląskiego zagadnienia związane z kulturą definiowane są w **Strategii Rozwoju Województwa Śląskiego**⁵ w ramach priorytetu C: *Województwo śląskie znaczącym partnerem kreacji kultury, nauki w przestrzeni europejskiej*⁶ W ramach wskazanego priorytetu w sposób bezpośredni do problematyki kultury nawiązują cele strategiczne C.3. *Silny ośrodek nauki i kultury*, w szczególności kierunki jego realizacji związane z:

⁴ Strategia rozwoju kultury w Żylińskom samosprávnóm kraji. Žilina 2007.

⁵ Strategia Rozwoju Województwa Śląskiego - Śląskie 2020. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego. Katowice 2010.

⁶ Kierunek sformułowany w ramach celu strategicznego B3: Atrakcyjne warunki zamieszkania i wysoka jakość przestrzeni

- *zwiększeniem uczestnictwa mieszkańców w kulturze wraz ze wzmocnieniem środowisk twórczych;*
- *rozbudową i modernizacją infrastruktury kultury regionu.*

Działania związane z wskazanymi kierunkami obejmują między innymi:

- rozwijanie twórczych uzdolnień w ramach edukacji szkolnej i zajęć pozalekcyjnych,
- kształcenie potrzeby uczestnictwa w kulturze i upowszechnienie dziedzictwa kultury narodowej poprzez edukację regionalną i kulturalną,
- promocję, stworzenie i rozwój systemu informacji o wydarzeniach kulturalnych, w tym stworzenie systemu e-kultura,
- wspieranie cyfryzacji zasobów bibliotecznych,
- promowanie kultury regionu w kraju i poza jego granicami,
- wykreowanie sprawnego systemu zarządzania ośrodkami kultury,
- realizowanie programów stypendialnych dla uzdolnionych artystów,
- wzmocnienie funkcji edukacyjnej oraz podniesienie atrakcyjności ofert muzeów, w tym poprzez wprowadzanie nowoczesnych sposobów prezentacji zasobów muzealnych – multimedialność,
- wzmocnienie współpracy, w tym wspieranie wymiany kulturalnej, pomiędzy ośrodkami kultury z kraju i z zagranicy,
- stworzenie odpowiednich warunków infrastrukturalnych i organizacyjnych dla realizacji ofert kultury wysokiej,
- poprawę standardu oraz wyposażenia obiektów kultury w regionie,
- budowę i modernizację budynków i obiektów kultury wysokiej,
- budowę nowych obiektów spełniających standardy wymagane dla organizacji dużych imprez, wydarzeń artystycznych o znaczeniu międzynarodowym,
- rewaloryzację zabytkowych obiektów przemysłowych, w tym dla celów turystycznych.

W sposób szczegółowy rozwój potencjału kulturalnego regionu jest definiowany w strategii sektorowej tj.: **Strategii rozwoju kultury w Województwie Śląskim na lata 2006-2020**⁷ w obrębie czterech pól strategicznych odnoszących się do: kompetencji kulturowych, dostępu do kultury, dziedzictwa kulturowego, treści kulturowych. Cele strategiczne zawarte w dokumencie strategii zostały określone następująco:

- *Wzrost kompetencji potrzebnych do uczestnictwa w kulturze (odbiorcy), efektywnego zarządzania kulturą (animatory kultury) i twórczości artystycznej w warunkach gospodarki rynkowej (twórcy), między innymi poprzez tworzenie programów edukacji kulturalnej, edukacji w zakresie zarządzania kulturą, edukacji środowisk twórczych,*
- *Wzrost poziomu uczestnictwa w kulturze (biernego w roli odbiorców treści kulturowych i czynnego w roli twórców treści kulturowych), w szczególności poprzez niwelację barier finansowych, organizacyjnych, prawnych, budowę nowych obiektów kultury i remont istniejących, poszukiwanie atrakcyjnych sposobów upowszechniania kultury, wspieranie programów współpracy międzyregionalnej w obszarze kultury, poprawę informacji i promocji nt kultury, wspieranie amatorskich ruchów artystycznych,*
- *Upowszechnianie i zachowanie dziedzictwa kulturowego regionu (materialnego i niematerialnego) oraz jego efektywniejsze wykorzystywanie do celów turystycznych, w tym: rozpoznanie, inwentaryzację i promocję zasobów dziedzictwa kulturowego, realizacja projektów badawczych w dziedzinie dziedzictwa kulturowego, rewitalizacja obiektów zabytkowych a także obiektów przemysłowych poprzez nadanie im nowej funkcji,*

⁷ Strategia rozwoju kultury w Województwie Śląskim na lata 2006-2020. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2006.

- *Tworzenie lepszych warunków dla rozwoju środowisk twórczych i wykorzystywania ich kreatywności*, w tym: tworzenie instrumentów umożliwiających twórcze działanie, rozwój szkolnictwa artystycznego, rozwój współpracy środowisk twórczych z biznesem, wspieranie rozwoju wzornictwa przemysłowego i sztuki użytkowej.

Zagadnienia związane z rozwojem kultury można także odnaleźć w dokumencie Wojewódzkiego Programu Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2010-2013⁸ oraz w Programie współdziałania Województwa Śląskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2007-2015⁹.

W przypadku **Kraju Żylińskiego** zagadnienia związane z rozwojem kultury określa **Program rozwoju gospodarczego i społecznego Samorządowego Kraju Żylińskiego**¹⁰. Według jego zapisów aspekty odnoszące się do kultury nie znalazły się bezpośrednio w priorytetach *Programu*, lecz zostały zdefiniowane pośrednio w jednym z celów strategicznych odnoszącym się do Kapitału Ludzkiego jako:

- *poprawa jakości życia poprzez stworzenie warunków dostępu do dobrego: wykształcenia i wartościowej pracy z punktu widzenia rodziny, jakości opieki socjalnej i zdrowotnej, równości szans, udogodnień w zakresie dostępu do kultury, sportu, spędzania wolnego czasu.*

W ramach wskazanego celu strategicznego proponowane są działania związane z zachowaniem i dalszym rozwojem kultury i dziedzictwa kulturowego.

W sposób szczegółowy zagadnienia kultury definiowane są w dokumencie: **Strategii rozwoju kultury w Samorządowym Kraju Żylińskim**¹¹ w szczególności w wizji i celach odnoszących się do polityki kulturalnej regionu. Podstawowym celem rozwoju kultury w Kraju Żylińskim jest zachowanie regionalnej tradycji i dziedzictwa kulturowego, a także rozwój nowych aktywności kulturalnych, w tym tworzenie i prezentacja nowych wartości kulturalnych. Ogólne cele rozwoju w obszarze kultury obejmują:

- zmianę miejsca i postrzegania kultury w instytucjach publicznych i w politycznym kontekście poprzez postrzeganie kultury jako niezbędnej części indywidualnego i publicznego rozwoju,
- zwiększenie rozpoznawalności szans w dziedzinie kultury,
- inicjowanie większej zmienności i konkurencji wartości kultury,
- inicjowanie większej współpracy w zakresie projektów oraz współpracy pomiędzy instytucjami kultury, w tym w wymiarze miast, regionów, międzynarodowym,
- zwiększenie dostępności kultury w regionie - kultura jako naturalny sposób spędzania wolnego czasu, w tym wykorzystywanie nowych sposobów przybliżenia wartości kultury mieszkańcom.

Problematyka rozwoju kultury została także określona w dokumencie pn.: *Koncepcja rozwoju kultury w Samorządowym Kraju Żylińskim*¹² oraz w *Planie działania Urzędu Samorządowego Kraju Żylińskiego na lata 2011-2013*¹³.

⁸ Programu Opieki nad Zabytkami w województwie śląskim na lata 2010-2013. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2010.

⁹ Programie współdziałania Województwa Śląskiego z organizacjami pozarządowymi na lata 2007-2015. Urząd Marszałkowski Województwa Śląskiego, Katowice 2006.

¹⁰ Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja Žilinského Samosprávneho Kraja pre roky 2007 - 2013. Žilina 2007.

¹¹ Stratégia rozvoja kultúry v Žilinskom samosprávnom kraji. Od kultúrnych hodnôt k hodnote kultúry. Žilina 2007.

¹² Koncepcia rozvoja kultúry Žilinského samosprávneho kraja. Odbor kultúry a pamiatkovej starostlivosti Úradu ŽSK. 2003.

¹³ Akčný plán Úradu Žilinského samosprávneho kraja na roky 2011 – 2013. Žilina 2010.

Po stronie Kraju Žyliųskiego występuje zainteresowanie w zakresie przygotowania badań odnoszących się do:

- analiz efektywności funkcjonowania organizacji kultury, w tym analiz porównawczych instytucji zarządzanych z poziomu państwa, regionu, gmin oraz przez osoby fizyczne,
- analiz w zakresie finansowego zabezpieczenia priorytetów rozwoju kultury.

DZIAŁANIA I PROJEKTY

Lista projektów, które już obecnie lub też w przyszłości mogą w sposób istotny determinować rozwój kultury w układzie transgranicznym jest znacząca. Należą do nich między innymi:

- działania podejmowane przez Muzeum Górnosłaški Park Etnograficzny w Chorzowie wraz z Liptovským múzeum w Ružamberku,
- współorganizowanie wydarzeń oraz projektów kulturalnych takich jak przykładowo:
 - *An Orchestra Network for Europe - ONE step further* pomiędzy Filharmonią Śląską a Państwową Orkiestrą/Filharmonią w Żylinie (Štatny Komorný Orchester Žilina),
 - *Peter Michal Bohúň - malarz który nas łączy (Peter Michal Bohúň – maliar, ktorý nás spája)* pomiędzy Muzeum w Bielsku-Białej a Liptowską Galerią Petera Michala Bohúňa w Liptowskim Mikulaszu,
 - *Šlemieň i Strečno na wspólnej drodze od przeszłości do terażniejszości (Šlemieň a Strečno na spoločnej ceste cez minulosť do budúcnosti)* projekt realizowany przez Samorządowy Kraj Žyliųski i Gminę Šlemieň
 - *Tworzymy kulturę i sztukę bez granic - modernizacja teatru w Żylinie oraz zamku w Kozach (Tvoríme kultúru a umenie bez hraníc – modernizácia divadla v Žiline a zámku v Kozách)* projekt realizowany przez Samorządowy Kraj Žyliųski i Gminę Šlemieň,
 - *Muzyka pod Tatrami (Muzika pod Tatrami)* projekt organizowany przez Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava v Dolnom Kubíne oraz Narodowe Muzeum w Krakowie,
 - *Tak to my robimy (Takto to robíme my)* - innowacje form i metod wychowania dzieci w ramach polsko-słowackiej współpracy bibliotek - organizator - Turčianska knižnica v Martine,
 - *Žofia Bosniaková - legenda a kult* - projekt realizowany przez Považské múzeum v Žiline,
 - *Zamek Strečno - klejnot Doliny Vahu (Hrad Strečno – skvost Považia)* organizator Považské múzeum w Žiline,
 - *Tradycyjna architektura ludowa i sposób życia w zabytkowej rezydenji Čičmany (Tradičná ľudová architektúra a spôsob bývania v pamiatkovej rezervácii Čičmany)* - organizator Považské múzeum w Žiline,
 - *Reminiscencje literatury (Literárne reminiscencje)* - organizator Kysucká knižnica w Čadci,
 - *Uczymy się razem (Vzdelávajme sa spolu)* - organizator Turčianska knižnica w Martine,
 - *Poznajemy się przez wartości kulturalne i przyrodnicze (Spoznávame sa cez kultúrne a prírodné hodnoty)* - organizator Kysucká knižnica w Čadci, a także Oravská knižnica A. Habovštiaka w Dolnom Kubíne,
 - *Muzeum dzieciom (Múzeum deťom)* – organizator Kysucké múzeum w Čadci,
 - *Szkoła w muzeum (Škola v múzeu)* - organizator Kysucké múzeum w Čadci,
 - *Beskidy bez granic (Beskydy bez hraníc)* – organizator Krajská knižnica w Žylinie,
 - *Książka jest mostem do wzajemnego poznawania (Kniha je most k vzájomnému spoznávaniu)* - organizator Oravská knižnica A. Habovštiaka w Dolnom Kubíne,

- *Poznajemy się przez sztukę (Spoznajme sa umením)* – Kysucká galéria w Ošadnici,
- *Od wiosny do lata razem my i wy (Od jari do leta spoločne my i vy)* - Oravské kultúrne stredisko w Dolnom Kubíne,
- *Święta Wielkanocne w ludowych zwyczajach, w rzemiośle i sztukach pięknych (Vianoce v ľudových zvykoch, remeselnej a výtvarnej tvorbe)* – organizator Oravské kultúrne stredisko w Dolnom Kubíne,
- *Legendsy obszaru beskidzko-jawornickiego (Legendsy beskydsko-javorníckej oblasti)* – organizator Kysucké kultúrne stredisko w Čadci,
- *Twórczość bez granic i czasu (Tvórivost' bez hraníc a času)* – organizator Liptovské kultúrne stredisko w Liptovskom Mikuláši,
- *Przyroda Orawy nas łączy (Príroda Oravy nás spája)* – organizator Oravské múzeum P. O. Hviezdoslava w Dolnom Kubíne,
- *The Wall - sztuka na granicy (The Wall – umenie na hranici)* – organizator Liptovská galéria P. M. Bohúňa w Liptovskom Mikuláši,
- *Historyczna droga solna (Historická solná cesta)* – Liptovské múzeum w Ružomberku,
- *Prezentacja kultury pasterskiej w muzeach partnerskich (Prezentácia pastierskej kultúry v partnerských múzeách)* - organizator Liptovské múzeum w Ružomberku,
- *Nosiciele tradycji i prezentacja partnerskich muzeów w regionie przygranicznym (Nositelia tradícií a prezentácia partnerských múzeí v prihraničnom regióne)* - organizator Liptovské múzeum w Ružomberku;
- Tydzień Kultury Beskidzkiej organizowany przez Regionalny Ośrodek Kultury w Bielsku-Białej,
- projekty podejmowane w Kraju Żylińskim na rzecz poprawy efektywności wykorzystania uwarunkowań przyrodniczych oraz kulturalno-historycznych produktów turystycznych,
- projekty związane z tworzeniem nowych, kompleksowych transgranicznych produktów kultury (w przyszłości),
- współpraca instytucji kultury w zakresie sprawnego zarządzania wydarzeniami i projektami kultury.

WARUNKI PRZYSZŁEGO ROZWOJU

Do warunków determinującą rozwój kultury w wymiarze transgranicznym obu analizowanych regionów zaliczono: poziom dochodów społeczeństwa, jakość infrastruktury drogowej, kolejowej i hotelowej; systemy finansowego i organizacyjnego wsparcia projektów kultury o charakterze transgranicznym, systemy informacji o wydarzeniach kulturalnych, pakiety produktów kulturalnych i turystycznych.

INSTYTUCJE

Do instytucji zajmujących się obecnie problematyką kultury w przypadku Kraju Żylińskiego i Województwa Śląskiego zaliczono:

- Władze Samorządowe Województwa Śląskiego,
- Samorządowe Władze Kraju Żylińskiego,
- organizacje kulturalne - tj. instytucje kultury / kultúrne príspevkove organizácie - podlegające Samorządowym Władzom Kraju Żylińskiego lub Władzą Samorządowym Województwa Śląskiego,
- gminy,
- szkoły, w tym szkoły artystyczne (konserwatoria), szkoły wyższe artystyczne,
- stowarzyszenia i fundacje działające w zakresie kultury (organizacje pozarządowe),
- Euroregion Beskidy.